

РУДАРСКИ ГЛАСНИК

Лист за рударство и рударску индустрију

РУДИШТА ГВОЖЂА

ДРЖАВНА ЗАДАЋА У РУДАРСТВУ

У нашој земљи налази се на више места простиралих рудишта гвожђа, која су већим делом толико позната, да привлаче на се озбиљну пажњу рудара. Она су повремено више мање испитивана, али махом без довољног, стручног надзора, те су тако и сви покушаји на њима остали потпуно безуспешни. И оно, што је наша држава још прошлог века на истраживању гвоздених руда починила, није друкчије прошло. И то је остало, да се данас само помиње као државни покушај на експлоатацији гвожђа.

Сви терени са рудиштима гвожђа налазе се данас заузети простим или искључивим правима истраживања руда и копова, али се ни на једном од њих апсолутно ништа не ради. Њих држе истражници окупирани, као да предвиђају, да ће се на скоро наћи на велике капиталисте, који ће предузећи озбиљан рад на њима у Србији. Оваква појава карактерише само цинекултивну страну наших рударских интересената, а никако вољу и намеру за какав рад на овим рудиштима, ма да су за то и материјално неспособни. Они, шта више, немају пречишићен појам ни о томе, да ли су код нас у опште створене прилике за експлоатацију гвожђа и подизање индустрије гвожђа.

У самој ствари влада минијење баш у меродарним круговима, да код нас још нису сазреле

прилике за српску индустрију гвожђа.. Разлог за овакво држање долази с једне стране отуда, што је ова индустрија у свету толико развијена, да је створила силну утакмицу на пијаци гвожђа, која је редуковала цене гвоздених продуката скоро до минимума, а с друге, што се за њу у опште захтевају огромни капитали.

Кад би Србија тежила, да одмах и на један пут уђе у ред светских продуцената гвожђа и да се ухвати у коло њихове утакмице, овај разлог био би доиста оправдан; јер и апстрактујући велике инвестиционе трошкове, с којима је у вези рад на добијању и прерађивању гвожђа, данас је, само због несразмерно велике производије, тешко и највећим топионицама и радионицама гвожђа одржати продњу свога производа на светској пијаци.

Али, ми мислимо, да и овде, као и у сваком другом послу, треба да има неке поступности, јер нам државно-економски обзири императивно налажу, да не смело остати индијерентни према једној имавоини, којом нас је истина сама природа обдарила, али од које држава треба и може да има неке привреде. Историски развитак индустријских држава даје нам доказа, да и оне нису без великих напора и препрека развиле своју данашњу индустрију. И код њих је мањом почетак сваке гране индустријске био тежак, али путем поступности и издржљивости циљ је постигнут. — Специјално у индустрији гвожђа, баш у данашње време, иека нам послуже за пример Мађарска, Шпанија, Шведска и Грчка, а у најновије доба и Босна.

У свима овим државама испитивана су рудиша гвожђа, па је гвоздена руда највећим делом извозена у другим државама, где су за њено топљење и даљу прераду били погоднији услови. Овај посао ишао је још живље, и у већем размеру, чим су се боље развила саобраћајна средства и повећали потребни капитали; но упоредо са тим најзад се и у тим земљама створила

могућност, да се на лицу места приступи топљењу гвоздених руда и разноврсној преради добијеног гвожђа. Овако поступним корачањем успели су и мање државе да се са својом индустријом гвожђа попну на завидно место међу јаким, индустриским државама.

И наша држава треба да почне трагом ових држава, па да прође кроз исте фазе поступности, кроз које су и она прошли, јер ће само тако бити у стању да положи основу за рад у већем размеру на својим богатим рудиштима гвожђа. Сем тога овај њен рад био би од великог народно-економског значаја, а нарочито у оним крајевима, у којима је махом сиротан део нашега народа. Ово се највише односи на Врањски округ. Тамо смо од Турака наследили и наставили рад на гвозденим рудама. Ове су вађене и примитивним путем топљене, и на овом посулу налазила је сталног захтева маса тамошњег становништва. Но, фатални „интерес штедње“ захтевао је, да се и ова радња убрзо обустави, те тако и то становништво остале без посла и хлеба; а налазећи се и иначе у спротијом пределу, где већим делом прљуша превлађује, био је упућен, да с године у годину одлази у „аргатлук“ у Влашку и Молдаву, што и дан данашњи чини. Међу тим, врањско гвожђе, исто онако као и босанско, излазило је сталну продају за израде расноврсних предмета и да рад на њему није прекидан, до данас би, за ово 25 година тамо већ кренула са чврстом основом српска индустрија гвожђа.

Са других наших рудишта гвожђа могли би смо извозити сирову руду, исто онако као напред поменуте државе, докле не би увезли потребан капитал за самосталан рад на њој. И ту би отварањем радиности одговарали своме народно економском задатку. За прве радове наша пажња била би скренута најпре на рудишта гвожђа дуж Дунава, Саве и Дрине, јер су ту већ олакшана подвозна средства. Ово у толико пре, што би ту

у близини, у Аустрији, као најближој суседној држави, налазили сталну пијацу за своје гвоздене руде, која троши људску количину ових руда са стране: из Шведске, Мађарске, Грчке и Босне у вредности око 20 милиона круна. Само босанских, гвоздених руда увлачи преко 1 милиона круна.

* * *

У овако тешком финансијском стању наше земље, наша држава треба и мора да води рачуна о свима приликама, које треба и може да искористи, те да што је могућно више појачава привреду народну, која ствара благостање у земљи. С тога она не сме остати равнодушна ни пред једним овако важним питањем, као што је ово, које овде изнесмо о раду на рудиштима гвожђа. Она је у првом реду позвана, да учини све потребне материјалне жртве за рад на овом пољу, јер ће само тако бар извесним делом појачати и своју и народну привреду.

Позваним стручњацима и пријатељима српске индустрије и напретка износимо ову тему на размишљање, да сваки по могућности учини колико може, па ће онда бити много учињено.

Ваљевац.

Аустралиска Азија

ПО ШМАЈСЕРУ

од Пет. Ђ. Илића

Бр. 1. 1912.

— ПОСТАВАК —

Златне жице

Најважнија област са златним жицама у силуру у Аустралиској Азији, то је — Колонија Викторија. И у Новом Јужном Велсу јављају се златоносне кварцне жице, Овде, као и тамо, појава је у главном у виду слојастих жица, које у хоризонталном пресеку дају облик сочива. Оне су местимице испресецане попречним жицама. Генерални правац жица иде од С на Ј.

Дебљина жица је врло различна. У Новом Јужном Велсу она износи просечно око 1 мет., а у Викторији нешто више. У Ballarat-у је знатно већа дебљина на западној страни, где достиже 15 мет.

Жица у South Star златном руднику пресечена је тек у дубини 228 м. са дебљином 15 см.; но ова је на 265 мет. дубине већ била 5·5 м.

Жице се јављају на изданицима или су покривене млађим творевинама.

Златоносно поље у Ballarat-у. Овде су откријена златна рудишта у силурским слојевима тек тада, када се у дубини 100 мет. преривао један златоносни нанос терцијерне старости. Рудни камен је већим делом кварц са нешто глиновите примесе и више мање раздробљене рудне стене у ситно комаће, које је где-где већ и распаднуто.

Жични кварц у распаднутој зони на изданицима је делом дробан, делом у друштама; прожман је гвојкјевитом навлаком, која је распадањем пирита постала, али која садржи фино расуто, видљиво злато.

Злато је видљиво излучено и у нераспаднутој зони а често пута и у крупнијим партијама.

Пирити и арсенопирити местимице су у већим једрим масама.

У овом златоносном пољу особено развиће жица јавља се у т. зв. Индикатор-жичном влаку.

Око 240 - 300 м. источно од Сулејман-Паше — жичног влака налазе се пиритични, танки, битуминозни шкрњци. Они су скоро вертикални — са незнатним падом на Исток. Својом затвореном, црном бојом одликују се од других оконих стена, за то су под разним именима поznati као водиље рудовитости.

Један такав слој познат је под именом „Индикатор.“ Он је ретко дебљи од 1 см и местимице је само проктан пиритним партијама. Са незнатним прекидом праћен је овај слој на 13 км. дужине.

Око 9 м. источно од тог слоја налази се „Pencil Mark“ (знак писальке). Тада слој познат је на 900 м. дужине; он је само 8 мм. дебео, а боје је мрко сиве, какву код писальке имамо.

18 м. источно налази се „black seam“ (црно у же), чија дебљина варира између дебљине конца и 5 см.

За тим на одстојањима од 24 м., 36 м., 60 м., и 70 м. такође у источном правцу налазе се још четири таква слоја, и два западно од Индикатора на дистанци 2·4 и 27 метара.

Планински ланац, који садржи девет таквих слојева проктан је масом кварцних жица у свима правцима. Оне се делом групишу у читаву мрежу, а делом у паралелне влакове са дужином 100—200 мет. Негде су пак у облику слојастих жица. Но овакве се састоје махом из бела кварца са мало или ни мало злата и других минерала. Остале жице пак, које пресецају суседне стене пољ правим углом, састављене су из беличног кварца, испуњена пиритом, галенитом, цинканом блендом, а онамо, где се пресецају са слојевима названим „водиљама рудовитости“, 30 см. око тих места, садрже велику количину злата: стањена, у жицама и већем комаљу. Највеће богатство у злату приметно је на пресеку са Индикатором. На већем одстојању од 30 см. од пресека на поменутим слојевима, жице су обично јалове. Само је рудовитост добра на цеој дужини оних жица, које више ових слојева пресецају. С тога се редовно ови пресеци и траже при свакој рударској радњи на овим местима. Оваква појава злата објашњава се великом садржином битумија у поменутим танким слојевима, које су као органска тела дејствовала редукујући на златоносне растворе приликом њихове циркулације кроз оближње пукотине. Само па тај начин могло је наступити јаче издвајање злата на тим местима.

Раселине и други поремећаји слојева су врло честа појава. По својој највећој дебљини и равномерној рудовитости одликује се жица т. зв. Cohens-Gang у Gippsland-y. Њен је правац С—С. З. са падом З—Ј. З. Рудиште изгледа као сложена жица. Рудни камен његов представља једна још неодређена еруптивна маса, проктана кварцним жилама. Једна партија ове жице са правилном садржином највеће количине злата испитана је већ до 243 м. дубине.

Професор Г. Урлих у Дунедину указује на утицај

диорита па велико богатство у злату ових рудишта. Горњо-силурски слојеви у Викторији испресецани су диоритским влацима до 30 м. дебљине. Њихови пирити су златоносни и с тога кварцне жице садрже злата само у пробоју кроз диорите, а ван њих су редовно мршаве.

Миро тврди, да су жице доњег силура у Викторији по правилу многобројније, дебље, али мршавије; а горњег силура — ређе, мање дебљине, али су богатије. 1890. год. налазило се у првима око 12. а у другим жицама око 21—24 грама злата у тим рудама.

Седласте и коритасте жице у Bendigo златоносном пољу. — Многоструки и оштри набори доњо-силурских шкриљаца и пешчара у дистрикту Bendigo дали су повода постанку читавог низа паралелних, у правцу ССЗ управљених седластих и коритастих образовања.

У седластим, а ређе у коритастим наборима, познате су многобројне кварцне слојасте жице, које се у правцу набора далеко пружају, а у мањој дубини брзо ишичијавају.

До сада је нађено 11 паралелних, седластих набора, са златоносним кварцним жицама, од којих су само три разрађене у већем размеру и то на дужини: једна 8, друга 11 и трећа 22 км.; а до дубине: прва 609, друга 700 и трећа 975 мет. На осталих 8 жицама до 1894. год. достигнута је дубина између 736—951 м.

Коритастих жица не само да је мање отворено, но су оне још и сиротније од седластих.

Поред правих жица има доста и њихових огранака, а нарочито у пешчару, кад се он јави као жична подлога.

Рудни камен састоји се из бела кварца, који је често мрљама прошаран. Најчешће је кварцном масом слепљено раздробљено комаје рудне стене. Злато је нејелнако распоређено у рудној маси, као у нормалним, по-пречним жицама; богатије и мршавије партије настају наизменце једне за другима. И ма да све седласте жице показују садржину злата, ипак је мали број њих за корисно преривање.

Злато је већим делом врло ситно разређено; само кад-кад налази се и крупније, да се оком може видети. Пирити и арсенопирити су ретко заступљени, али редовно у пратњи ситна злата; њих нема онде, где се видљиво, крупније злато издвојено налази.

На пралишту 1% руде добија се у пиритима. Нађено чисто злато па рудницима у Bendigo по свој прилици не може водити порекло од пирита. — Цинкана бленда и галенит нису ретка појава.

Bendigo — дистрикт је од особеног значаја за рударство злата у Аустралиској Азији. На његовим руд-

ницима доказано је, да се слободно злато јавља и у великим дубинама. На једном тамошњем руднику нађено је у 7325 t. руде пресечно 73,5 грама злата; у другој количини од 141 t. — 50 грама, а годишња просечна садржина из количине од 1752 t. износила је 19,8 грама злата — све то рачувано на 1 тону руде.

Рудни простор у Bendigo заслужује нарочиту пажњу, како по појави рудишића, тако и њихових руда, које се одликују великим богаством у злату. — Односно самога постанка оваквог облика рудишића вреди напоменути толико, да она иссумњиво стоје у узрочној вези са набирањем земљиних слојева, а да никако нису постојала пре ове геолошке појаве.

Седласте жице у Hargaves-златоносном пољу. У једном окну нашло се на шестом метру на селласту жицу: она је на превоју 1·2 м. дубљине; пружа се од С-СЗ на Ј-ЈИ; њени краци падају под 20° на И и З и на три метра испод превоја они су 45—50 с. м. дебљине. Из 15 t руде из ове жице добивено је 780 грама злата. Само 6 метара јужно од тог окна нашло се у другом окну на 12 мет. дубине још на три седласте жице, које местимице садрже чисто, видљиво злато.

Седласте и коритасте жице у Hillend-златоносном пољу. Поводом једне коритасте жице у овом пољу, Волф пише ово: „За доказ, колико утичу синкли-мале, на златоносност једине обичне или слојасте жице, навешћу неколико својих опажања. У Hillend-у у Новом Јужном Велсу налази се у слојевима горњег силура неколико жичних влакова, који, ма да су на више места препукли и поремећени, ипак на неколико миља дужине задржавају свој мерилијански правац. Најинтереснији од свих влакова слојастих жица је онај, који се одликује богатим рудницима на „Hawkins Hügel“. Он се састоји из шест кварциних слојастих жица, које су 5—40 с. м. дебеле, а између њих се налазе до 1 мет. дебели шкриљци као међуслојеви, који се заједно са жицама преривају. До 35 м. дубине променио се пад жице од 25° до 30°, а садржина злата нарасла од 15,5 до 311 гр. у 1 тони. Дубље пак, настају црно-плави шкриљци слични са кристаластим шкриљцима; жице су у њима богатаје, како у злату тако и у пириту и у другим рудним минералима. На 58 м. дубине настају слојеви тако скљештени, да се одатле цепају рудић жице и образују лугачко и пространо синклинално корито. Ту је жична маса — мање кварца, а више пирита и халкопирита а нарочито пирофилита — у црвенкастим табличастим агрегатима. Сви су ови минерали, као и распаднути шкриљац, тако богати носиоци злата, да овога на неким местима има 50%. По неко од-

ваљено комаје из рудне масе, које је величине између 0,1 и 0,18 куб. м. садржи 100 до 150 кгр. злата. Укупна продукција овог корита изнела је приближно 12300 t руде са 4167,4 кгр. злата. Вредно је поменути, да су ту узела удела и два рудника, који су једва 45 м. имали жицу у њеном правцу али су продуковали 1844 t. руде, а 2623,6 кгр. злага (то чини 1421 гр. злата на 1 тону руде); сем тога, цело корито преривено је за 10 месеци. Рудна Стена и слојасте жице јако су поремећене. Богаство коритастих жица ишло је до 73 м. дубине. Олатле је опет настало варирање садржине злата — од 15,5 до 620 гр. на тону. На 80 м. дубине жице се стањише и ишчезнуше. Тек на 122 м. дубине појави се већа правилност жица и њихове садржине злата. Слојеви су врло стрми, а минерализација жици иста као и у горњим нивоима. — Свакојако ово је једна појава за штудију: колико утичу синклинале на златоносност."

Друга златоносна поља у Новом Јужном Велсу. Налази се известан број кварцних жица у облику сочи-вастих маса. Ма да се на њима наилази на врло богате партије са злагом, ипак се за то оне не продужавају у велику дубину. Само мали број жица прави изузетак од тога.

На једној локалности пружају се паралелни, танки жички граници кварцији међу самим слојевима у правцу са С на Ј. а са падом на исток око 65°. Њихова дебљина износи 1 до 10 с. м., а садржина злата преко 300 гр. у једној тони.

Златне жице у северо-источној Тасманији. Златне, кварцне жице овог краја не разликују се од исто-имених жица аустралиског континента. Најбогатији рудник показује жице 30 с. м. до 5 м. дебљине са 38·6 гр. злага просечне садржине у једној тони и дубину 219 м..

Четири жице пружају се од С на Ј са просечном дебљином 1,2 м. Но оне се у свом протезању на Ј. здружују и тако дају једну сложену жицу дебљине 18 до 33 м. са 14 до 20 гр. злата у једној тони. Од 1888 до 1892 год. изважено је 24.175 t кварца са 902 кгр. злата. То показује 34·6 гр злага у једној тони. Дубина је преко 305 м. достигнута.

Златне жице у Ота-о-златоносном пољу на Новом Селанду. Познате су паралелне жице, које се одликују честим и приметним задебљањем од 1 до 3 метра. И оне су кварцне, а садрже 17 до 27 гр злата. Реже се у њима јављају, анимонит, галенит и цинкана блејла, а пририти много чешће.

Златне жице у југо-западном Ота-о-златоносном пољу. У геолошки склон југо-западног Отага улазе слојеви доњег силура: кварцити, пешчари и битуминозни

или графитични шкриљци, који су појавом гранића јако метамарфисани. Златне жице у њима познате су у три зоне, али су још врло мало испитане а баш и не обећавају какво багатство.

РУДАРСКИ ЗАКОНИК ЗА КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ

СА ПОСЛЕДЊИМ ИЗМЕНАМИ И ДОПУНАМИ.

(СОРТИГРАД)

Чл. 146.

Право обделалца (или друштва) био он закупац (Чл. 46.) или господар (сопственик чл. 47.) рудника престаје: а., кад радњу у течају прије године, рачунајући од дана добивене повластице не отпочне;

б., кад отпочету радњу обустави, а не би могао доказати, да је радњу из узрока у Чл. 81. наведених зауставити морао;

в., кад повластици рок истече (Чл. 46);

г., кад се повластице својевољно откаже;

д. кад под стениште падне, и докаже се ма који од оних узрока наведених у Чл. 161. закона стенишног поступка; и

е, кад по пропису овог законика изгуби повластицу на даље облелавање.

Престанком повластице губи обделалац (или друштво) у свим предреченим случајима без икакве накнаде није само право повластицом добијено на облевање, но и на цео рудник и на све, што је за опстанак и одржавање његово постројено, употребљено или урађено, било то на земљи или пол земљом.

Министар народне привреде решава о губитку права по слушању Рударског Одбора (Чл. 122). Против оваког решења има места жалби државном савету. По оваком решењу министар народне привреде у свима случајима, где би се с престанком повластице и разна грађанска потраживања решавали имала, доставља ствар дотичном суду, који ће, ако нужно буде, процену и продају ствари наредити, управљајући се по определењима Чл. 147. и следећих, као и по прописима законика о поступку судском у грађанским перницима, у колико они нису противни наређењима овога законика.

Против решења министра народне привреде може се поднети жалба државном савету и решење државног савета по овоме је извршно.

Чл. 147.

Процена и продаја рудника не простира се само на дата рудна поља, на утврђене и осигуране копаонике, топионице и радионице (Чл. 143.), него на све за обделавање нужне зграде, земље, воде, шуме и постројења, — ако и у кулику је обделалац господар истих, — а тако исто и на нужна оруђа, спрave и остале припадаљности.

Сваки од ових предмета има се проценити, како сам за себе, тако и скупа с рудником, те да се дозна вредност како предмета свакога за себе, тако и у свеци с рудником. У осталом и за ове предмете важе правила о експропријацији.

Чл. 148.

Ако се при одузимању права на обделавање појави сумња који су предмети нужни за обделавање, и који се као нераздвојни од рудника за опстанак његов пунжин узети имају, министар ће народне привреде, по претходном преко вештака извиђењу, о томе решити.

Господару рулника или обделаоцу слободно је оставити од припадаљности рудничких и вишег, да се заједно с рудником прола.

Чл. 149.

Све што руднику припада, и што је зекутивној експропријацији подлежи, мора се без икакве промене или измене до продаје чувати, а за то чување одговара обделалац; но министар народне привреде ако за сходно нађе, може се међу тим за оно, што би обделалац по овоме закону држави плаћаги имао, обезбеђујућим средствима послужити по глави XIV. законика о поступку судском у грађанским парницама.

Чл. 150.

По свршеној процени, на захтевање министра народне привреде, наредиће надлежни суд продају, која ће се по прописима главе XVIII. општег судског поступка извршити, с објавом да ће се рудник по нужди и испод укупне процене продати или без саизвелења господара не испод процене онога, што се на површију земље налази, и што експропријацији подлежи; као што су: откупљена земљишта, воде, зграде и т. д., ма да су та добра саставни део рудника; и одредиће рок лицитацији за ствари рудничке и фабричне и за права на одржавање ових, најмањи од 30, а највећи од 90 дана.

Чл. 151.

По свршеној продаји с добивеним новцима учиниће суд распоред по прописима закона стечишиног, пошто

по Чл. 162. овог законика избројана потраживања нај-
пре подмири; заоставши пак рест издаће се лопта бив.
обделаоцу.

Чл. 152.

Ако се при продаји не нађе купац, или ако нико
не дије ни ону вредност, коју сама земљишта, надземна
постројења и т. д., као и припадлежности рудника (Чл.
147.) по себи и без спојења с рудником имају, тада ће
министар народне привреде, по добивеном оваковом
извештају, прогласити, да је право на обделавање пре-
стало и да је повластица изгубљена.

Чл. 153.

Тим престанком права и губитка повластице обде-
лац губи право на рудник и на дата му у том руд-
нику рудна поља, са свима за опстанак и осигурање рудника:
подигнутим подземним и надземним грађевинама, биле ове
зидане или иначе постројене или ма како израђене, и
министар народне привреде наредиће, да се све ово у
књиге рударске забележи као имање правительствуно, и
у исто време подејствоваће, да суд интабулант извести,
да су њихове интабулације на ову имаовину тим избри-
сане и уништене.

Министар ће народне привреде објавити, да је тај
рудник слободан и да може други на њега повластицу
тражити.

Чл. 154.

Но на против сва на површини лежећа здњија и
постројења, откупљене земље, воде, шуме и све остале
припадлежности као прибор, остају сопственост обде-
лаоца дондашњег донде, док се рудник другом не уступи,
па по томе остају до овог времена и све на овим добрима
постојеће интабулације, као и друга заложна права, ако
би каквих било.

Све што би нови предузимач од напред изложених
предмета откупити хтео, уступиће му се по прописима
експропријације

Ако се пак не би радио у истом руднику проду-
жила обделалац ће морати постројења овог рола у туђој
или на туђој земљи полигнута за три године дана оданле-
дићи, ако се он или кредитори његови, на које би пре-
шло право дужниково, у колико се ове имаовине тиче,
с господаром земље не би друкчије погодили о њиховом
даљем опстанку.

Чл. 155.

Чим је обделаоцу повластица ма из ког од оних
у чл. 146. овога законика изложених узрока престала,

престају му и права даље водити оне занате и трговине које је само услед рудничке повластице смéo упражњавати.

Чл. 156.

Ако обделалац изјави, да жели напустити своју повластицу на рудник, то ће на ту изјаву, којој се мора акт повластице приложити, министар народне привреде издати решење, да је повластица уништена, ако на руднику не би било никаквих интабулација.

Чл. 157.

Ако је рудник интабулационим дуговима оптерећен, министар ће народне привреде известити о томе судским путем повериоце, који могу у течају шесдесет дана захтевати да се продаја нареди, и ако то учине, суд ће поступити по прописима чл. чл. 147. до 153. овог законика.

Чл. 158.

Ако за речено време од шесдесет дана нико од поверилаца не затражи егзекутивну продају рудника, или ако се лицитација без успеха држи (чл. 152.) то ће министар народне привреде, пошто о томе од суда буде извештен, сматрати рудник за слободан од сваких тегата. Трошкови учињени падају на терет онога, који је лицитацију захтевао.

Кад пак случај наступи, да се рудник другоме преда који има право и сопственост овога откупа по процени вештака (чл. 154.) онда ће министар финансије и у том случају споштити ствар суду, који ће процену учинити, па с добивеном сумом сходно прописима закона поступити.

Чл. 159.

Пре престанка какве повластице наредиће министар народне привреде, да се о трошку тадашњег обдељаоца, и како надлежи изврши све што је нужно за јавну сигурност.

Чл. 160.

Сви планови радње, белешке мерења и сви цртежи, који се тичу остављеног или ма како изгубљеног рудника, морају се лати министру народне привреде на чување.

ГЛАВА XV.

О Запози и осталом праву на руднике и њиховим принадлежностима у случају стечишта.

Чл. 161.

Производи рудника, подигнута здања, зграде и постројења као и све друго, што се за сопственост об-

делаоца смагра, служи за закону залогу правительству за оно, што би по пропису овога законика правительство имало наплаћивати.

Но прибор копаоника и топионице (чл. 64.) као: марва, машине, оруђа, спрave, свеколики материјали и друге спреме за радњу не могу се узаптити, али у случају стецишта долази и тај прибор у општу стецишну масу.

Чл. 162.

У случају стецишта поступиће се, што се тиче расправљања масе презадуженог обдelaоца или друштва, по правилима општег стецишног поступка, пошто се најпре наплате:

1., трошкови учјињени око одузимања повластице, око процене и пописа, и на издржавање и руковање од дана отвореног стецишта;

2., државна потраживања за данак од поља и производа рударских до три године пре дана егzekуције;

3., раденици и званичници рударски за своју заслугу за шест месеци;

4., потраживања рударско-братинске касе, ако су за ову од радника узози наплаћивани а непредати, или ако је у истој показан дефицит; и

5., потраживања најдаље за годину дана пре стецишта и за цело време трајања стецишта, док се маса не расправи, која долазе од кирије и уговора за уживање земље, воде, шуме и овим подобног, што је за рудник потребно.

После ових друга потраживања ићи ће редом по прописима стецишног поступка.

Чл. 163.

Ако би и после отвореног стецишта радња продужена била, онда ће се сви они, који су ову доцнију радњу потпомагали, првенствено из овога наплатити, а што претече, долази у општу масу.

ГЛАВА XVI.

О личним правима рударских раденика.

Чл. 164.

У категорију рударских раденика спадају: налзорници и сви раденици, који су при рудничким заведењима за сталне уписани и чланом рударско-братинске касе постали.

Чл. 165.

Законом о уснројству војске одређује се, могу ли се а ради одржавања рудника, привремено поштедити од

војничких дужности стални рударски радници и надстојници, увек и само на молбу обделаоца рудника.

Исто тако опредељаваће се финансиским законима у којој ће се мери рударске радње, као и стални рударски раденици и настојници можи ослободити од пореза и приреза државних, окружних и срских, у колико то овим законом није предвиђено.

ГЛАВА XVII.

О прелазним опредељењима при постојећим рударским уговорима и радњама.

Чл. 166.

Закон овај ступа у живот од 1. Јулија 1866. године.

Препоручујемо нашем министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

15. Априла 1866. год.
у Београду.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

(М. П.)

Видио и ставио печат државни
чувар државног печата,
министр правде.

Р. Лешјанин с. р.

Министар финансија,
Н. Цукић с. р.

ГЛАВА XVIII.

Прелазно наређење.

Чл. 167.

Све одредбе овим законским изменама и лопунама утврђене, одмах важе и за све постојеће руднике и рудишта простог и искључног истраживања, изузимајући само оно, што је повластицама за сваки рудник друкчије утврђено. Но повластичарима се оставља, да се и за та другојачија наређења у повластицама у року од три месеца могу изјаснити, да ли се и у том делу прилагођавају новим законским одредбама.

Чл. 168.

Све садање државне рударске управе у почетку 1901. године имају своје радње отпочети саобразно прописима закона рударског и његових измена.

Чл. 169.

Министар народне привреде овлашћује се, да у току 1900. године отпочне извођење ових законских измена и све рударске радње до краја исте године постави на основицу рударског закона и ових његових измена.

Чл. 170.

Свуда у закону речи: „министар финансије“ заменити са: „министар народне привреде“ и све главе означити по новом редном броју, а све §§-фе означити као чланове према новом редном броју.

Закон овај ступа у живот од дана Краљева потписа.
Препоручујемо Нашим Министрима Народне привреде и Унутрашњих Дела, да овај закон обнародују и о извршењу се његову старају, властима пак заповедамо, да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравају.

27. јануара 1900. год.
у Нишу.

АЛЕКСАНДАР с. р.

(М. П.)

Видeo и ставио државни печат,
чувар државног печата.
Министар правде,

Ђ. Стефановић с. р.

Министар
народне привреде,
Жив. Живановић с. р.

Министар
унутрашњих дела,
Ђ. А. Генчић с. р.

ПРАВИЛА

ЗА

ВРШЕЊЕ ОДРЕДАБА РУДАРСКОГ ЗАКОНА

I

ПРАВИЛА

за поднашање годишњих планова рада

Ради потпуности и једнообразности у поднашању годишњих планова рада прописујем, на основи чл. 1., а у вези с чл. 83. рударског закона, ова правила:

Чл. 1.

Сваки је рударски повластичар дужан на месец дана пре свршетка календарске године поднети министарству народне привреде на преглед и одобрење план (пројекат) рада за идућу годину у својем руднику (чл. 83. руд. зак.)

Чл. 2

Овај план рада има да изнесе детаљан и обра-
зложен опис свега онога што се у току идуће године
памерава извршити на руднику како у погледу подзем-
них, тако и надземних радова и инсталација.

Чл. 3.

Код пројектованих подземних радова изложије се:

- а) с обзором на геолошки састав терена, природу рудишта и досадашње радове, или према старим радовима, циљ нових радова;
- б) начин на који ће се ови радови извршити, ка-
квим средствима и коликом радном снагом;
- в) вероватна дужина и приближно време трајања поједињих радова; — и
- г) предрачун за њих.

Чл. 4.

Ради бољег прегледа и веће јасноће пројектованих подземних радова поднеће се и скица на платну за ко-
пирање, израђена према детаљном плану подземних ра-
дова, у којој ће се представити однос и веза између
извршених и пројектованих радова.

Чл. 5.

Код пројектованих надземних радова и нових инсталација изложиће се циљ њихов, начин на који ће се извршити и предрачун.

Чл. 6.

Ако из руднику постоји пралиште, топионица или каква нарочита фабрична инсталација, изложиће се шта ће се у њима радити, коликом радном снагом и с количким капиталом.

Чл. 7.

Исто ће се тако изложити и колика се укупна производња намерава постићи, а по могућству и какви ће се кораци предузимати у погледу продаје.

Чл. 8.

На послетку ће се изложити и сви радови који се мисле предузимати за одржавање и унапређење повластичне домене (шума, ливада, њива, путова и т. д.).

Чл. 9.

У вези с пројектованим радовима изнеше повластичари и колико ће им грађе и горива требати, као и одакле ће то набављати, назначујући при том, ако имају уступљених државних шума, на који ће начин сечу вршити (с обзиром на одобрени привредни план експлоатације шума), као и колики ће им број дрвета, какве врсте, за коју потребу и које дебљине требати да посеку.

Чл. 10.

Према закону о таксама мора сваки овакав пројекат рада бити снабдевен таксеним марком од пола динара, а сваки приложени цртеж, као и остали прилози, таксеним марком од 20 парара. Уз то се за преглед и одобрење овога пројекта рада има положити још 30 динара у таксеним маркама, које ће се на дотичном решењу прилепити и поништити (став 270. закона о таксама).

Чл. 11.

Ако који појластичар има више рудника у једној истој повластици, изнеше пројектоване радове у једном оваквом опису, али подвојено, а ако има више засебних повластица изнеше пројекат рада за сваку повластицу засебно.

Р.№ 1595

4. Новембра 1902. г.
Београд.

Министар
Народне Привреде,
Др. Ђ. Ј. Николић с. р.

ПРАВИЛА

за израду рударских планова

Да би се постигла тачност и једнобобразност у израђивању рударских планова, прописујем, на основи чл. 1., а у вези с чл. 44., 45., 83. и 84. рударског закона, овакови правила:

Чл. 1. Сваки рударски повластичар, односно закупац мора имати:

- а) ситуациони план целог рудног простора, датог му у повластицу, односно под закуп;
- б) ситуациони план сваког рудника на повластичном терену;
- в) детаљни план подземних радова у сваком руднику. Ове плаћове могу израђивати само за то стручна лица, која ће се на њима и потписивати.

I. Ситуациони план повластиче.

Чл. 2.

Овај план служи за ограничење повластичног терена (чл. 43. руд. зак.) и за општи преглед целог рудног простора, а израђује се према величини терена у размери 1:5000 до 1:10.000 под овим одредбама:

- а) мора бити тачно оријентисан (нацртати магнетски, а по могућству и астрономски меридијан);
- б) рудни простор мора бити подељен на правоугао на рудна поља, чије дуже стране не смеју бити преко 500, а краће испод 200 мет. (чл. 45. руд. зак.);
- в) рудна поља морају бити редом означена арапским цифрама;
- г) граничне тачке рудног простора морају бити редом означене римским цифрама, и код сваке се мора означити на чијем се земљишту налази;
- д) свакој граничној линији између поједињих граничних тачака морају бити означені правац (према магнетском меридијану) и дужина.

Чл. 3.

Изради ових планова мора свагда претходити тачна триангулација, помоћу које ће се и одређивати граничне тачке рудног простора; на шумским пак местима, где то није могуће, употребиће се полигонска метода мерења. Триангулација има да почне од двеју сталних тачака А

и Б, којима ће се тачно одредити одстојање (база) и правца овога према магнетском меридијану. Једна од ових сталних тачака (А и Б) мора бити спојена с најближом грачичном тачком, и при том морају бити означени правац (према магнетском меридијану) и дужина ове спојне линије. Триангулационе ће се тачке обележити малим троуглима с уписаним кружићима, а полигонске тачке само кружићима. Напослетку треба на ситуационом плану фиксирати бар једну сталну тачку с генералштабне карте размера 1:75.000 (ако је на повластичном терену или у непосредној близини има).

Ради лакше контроле на терену, означиће се на плану углови и стране појединачних троуглова, и осим тога биће повластичар дужан на захтев руд. власти поднети и податке мерења, који се имају чувати па руднику у засебној (мерачкој) књизи.

Чл. 4.

На овим се плановима имају линеарно представити главни поткопи означити окна и уцртати изданици рудних жица, угљених слојева или осталих копова, а и стари радови. На копији овог плана доцртаваће се затим нови отворени радови, као и пакнадно пронађени изданици рудних жица, угљених слојева или копова и стари радови.

Чл. 5.

На сваком оваквом плану мора бити натпис, у којем ће се означити: име повластице, место где се налази (село, општина, срез и округ), затим име повластичара, величина целог простора, број рудних поља и размера у којој је израђен.

Чл. 6.

Овакав се план мора поднети у дупликату (чл. 43. руд. зак.), и то један примерак израђен на хартији за цртање, а други на платну за копирање; овај последњи остаје у архиви рударског одељења.

II. Ситуациони план рудника.

Чл. 7.

Овај план има да послужи за преглед сваког засебног рудника на повластичном терену и да покаже положај подземних радова према предметима на површини, који су с њима у вези или се према њима мора имати нарочити обзир (чл. 32. руд. закона).

Чл. 8.

Ситуациони ће се план рудника израђивати у размери 1:1000, и то само у једној — хоризонталној пројекцији. На њему ће се поред свију предмета на површини, с којима су подземни радови у вези, или према којима се по чл. 32. руд. зак. мора имати нарочити обзир, уцртати још и главни подземни радови (окна, поткопи и главне галерије), и правац магнетског (а по могућству и астрономског меридијана.

Чл. 9.

За представљање подземних радова (окна, поткопи и галерија) вреде и овде одредбе, прописане за израду детаљних планова подземних радова у чл. 14.

Зграде од тврдог материјала обояће се кармином, а од слабог материјала бледом сепијом.

Ако се у рудничком простору налази каква триангулациона тачка с плана под I, обележиће се троуглићем с уписаним кружићем. Полигонске тачке на површини означиће се једноставним, а у подземним радовима испрекиданим кружићима.

Чл. 10.

И овај ће се план израдити у дупликату као и план под I ; копија се има послати за архиву рударског одељења уз први годишњи извештај по добивеној повластици, а оригинал остаје на руднику, и на њему ће се доцртавати сваки главни подземни рад (чл. 8) чим пређе 50 мет. дужине, и све нове инсталације на површини.

Досадашњи рударски повластичари и закупци израдиће ситуационе планове својих рудника и копију од њих послати рударском одељењу у току 1918. године.

II. Детаљни план подземних радова у руднику.

Чл. 11.

Овај план служи за правилно руковођење и за детаљни преглед подземних радова у руднику, црта се у размери 1:500, мора бити тачно оријентисан, и мора садржавати хоризонталну пројекцију свих подземних радова, затим уздужну вертикалну пројекцију њихову и попречни пресек падом рудне жице или угљеног слоја.

Хоризонтална ће пројекција заузимати горњи део плана, вертикална доњи, а пресек долази с десне или леве стране.

Чл. 12.

Ако је, тиме што се галерије налазе једна испод друге, хоризонтална пројекција замршена и нејасна,

мора се још нацртати и сваки хоризонат са својим ограницима засебно.

Чл. 13.

На попречном ће се пресеку представити само они делови подземних радова, који су попречном равнином пресечени, а уз то ће се означити још и рудне жице, односно угљени слојеви, као и стене или слојеви у повлати и подини.

Ако је потребно да се представе и они делови, који се налазе испред или иза равни пресека, онде ће се они означити тачкастим линијама.

Овакве пресеке треба израдити за свако место где је знатнија промена у дебљини и положају рудне жицe или угљеног слоја.

Чл. 14.

Све потконе и галерије једног истог нивоа треба обожити једном истом бојом, тако, да разни нивои буду представљени разним бојама. Ово важи како за хоризонталну, тако и за вертикалну пројекцију и пресеке.

Падне галерије имају се подједнако обожити бледи и тушем или бледом сепијом.

Напуштене и претрпане галерије шрафираће се бојом оног нивоа, у којем се налазе.

Напуштене окна и напуштене падне галерије обожиће се затворено мрком бојом (тушем или сепијом).

У рудницима, где се ниво појединих галерија знатно мења, треба бројем означити разлику нивоа (котирати).

Преривени простори (прерови) имају се шрафирати, и то бојом оне галерије, у чијем се нивоу налазе. Ако се преривање врши у гише етажа, кад нпр код малих угљених слојева, онда шрафирање бива истом бојом или разним јачинама (највиша етажа најтврђенијом, а ниже поступно све затворенијом бојом). Осим тога означиће се код сваког прерова још и време кад је свршен.

Рудне ће се жице пером исцртавати, и то бојом оне галерије у којој се налазе. При том ће се правац нагиба означити стрелицом, а величина његова бројем степена; управно на ову стрелицу повући ће се кратка линија, као правац пружања.

Раселине (Verwerfungen) се имају обележити јасном црном линијом, с паралелном пругом, обоженом бојом оне галерије, где је раселина примећена. И за раселине ће се означити пад и правац пружања, као и за рудне жице.

Тачке подземног полигона означиће се малим "кружићима".

Докле су који подземни радови (галерије и окна) у току године доспели, назначиће се стрелицом с назначењем године.

Чл. 15.

И овај ће се план израђивати у дупликату, као и претходни планови. Оригинал ће остати за употребу на руднику, а копија ће се уз годишњи извештај слати рударском одељењу и по прегледу враћати ради допуњавања за идући годишњи извештај.

РБр. 1846.

17. децембра 1902.
у Београду.

Министар
народне привреде,
Љуб. Новаковић с. р.

III.

ПРАВИЛА

за поднашање годишњих извештаја

Ради потпуности и једнообразности у поднашању годишњих извештаја прописујем, на основи чл. I., а у вези с чл. 84., 112. и 120. руд. закона, ова правила:

Чл. 1.

Рударски повластичари, односно закупци и искључиви истраживачи, дужни су, пајдаље на три месеца по свршетку сваке календарске године, поднети министарству народне привреде годишњи извештај о својој целокупној рударској радњи (чл. 84. руд. зак.).

Чл. 2.

Овај годишњи извештај има да представи верну слику укупнога рада на дотичном руднику или рудништу и да у свима потребним детаљима обухвати како техничку, тако и економну, рачунску и административну страну његову, са свима потребним објашњењима.

Чл. 3.

При састављању својих годишњих извештаја дужни су рударски повластичари, односно закупци и искључиви истраживачи, поднети одговоре на ниже изложенa питања, у колико се она на њихову радњу односе:

а) На којим је местима у току прошле године радијено у рудницима, раскопима (Tagebauе) или каменоломима на повластичном терену? у ком циљу (да ли ради даљег истраживања или отварања рудишта, или за вентилацију, одводњавање, експлоатацију итд.)? с каквим резултатима?

У вези с овим поднеће рударски повластичари и закупци, према прописаним правилима за израду рударских планова, копију детаљног плана подземних радова (за руднике, односно и раскопе, ако су с овима у вези какви подземни радови), или копију ситуационог рудничког плана (за каменоломе, односно и раскопе, ако немају никаквих подземних радова), на којима ће поменути радови бити представљени.

б) Да ли су сем ових радова вршена на повластичном терену још и каква нова истраживања? на којим местима? у ком циљу? с каквим резултатима?

в) На којим је местима у току прошле године радијено у поткопима, окнима, раскопима или каменоломима на терену искључивог истраживања? у ком циљу? с каквим резултатима?

г) Да ли су сем ових радова на терену искључивог истраживања вршена још и каква нова истраживања? на којим местима? у ком циљу? с каквим резултатима?

д) Кроз какве су стене или слојеве и кроз какав рудни материјал или коп редом пролазили на дотичним местима израђени поткопи, окна, галерије, раскопи и каменоломи?

е) Је ли било при овим радовима каквих тешкоћа, и како су савлађиване?

ж) Да ли су при раду употребљаване и машине? какве? које снаге? и за шта?

ж) На који се начин, каквом снагом и на којој дужини износи руда, угљ или копина из рудника, односно из раскопа или каменолома? Како се одавде даље транспортује до депоа? Има ли рудник, односно раскоп или каменолом, железницу, и колико подземну, а колико надземну? Или има друго које транспортно средство? какво? и у којој дужини?

з) Којим се путем и на коликој дужини врши пренос руде, копа, или топионичких, односно фабричких, производа до најближе железничке или паробродске станице? Шта стаје пренос једне метарске центре?

и) Јесу ли приновљене какве нове инсталације? у којој вредности? чemu служе?

ј) Колика је инвентарска вредност крајем године рудничке покретности; а колико непокретности?

к) Колико је било техничког, а колико административног особља у рудничкој управи?

л) Колико је био укупан број лица у надзорничким и радничким породицама по полу, вери, народности и поданству?

љ) Јако су распоређене наднице при раду, и колико трају?

м) Колико је по количини и вредности продато рудничких или топионичких, односно фабричких, производа? Колико у земљи колико у иностранству? Колико је радња за своје потребе утрошила, а колико је остало непродајто?

н) Колико укупно износ транспортни трошкови до места продаје, и колика је према томе просечна продајна цена једне метарске центе рудничког или топионичког, односно фабричког, производа на самом руднику?

њ) Је ли радња у тој години имала добити или штете? Ако је било штете онда навести узроке за то.

о) Да ли је у погледу саобраћаја, тарифе, пијаце итд. имала радња каквих незгода, и којих? Какве би олакшице желео предузеће у овом погледу?

Чл. 4.

У вези с овим годишњим извештајем, тј. с одговором на ова питања, и као допуну његову, дужни су рударски повластичари, односно закупци и искључиви истраживачи, у смислу чл. 112. и 120. руд. зак., поднети још:

а) попуњени формулар за статистичке податке, који им се ради тога из рударског одељења пошље, и то у свима рубрикама које се на њихову радњу односе;

б) списак утрошечог и преосталог материјала и алата, с обзиром на претеклу количину из раније године;

в) списак лица, предузећа итд. којима су у току године продавани руднички или топионички, односно фабрички производи, с назначењем количине, цене и транспортних трошкова до места продаје;

г) биланс братинске касе, који ће потписати управни одбор а оверити повластичар, односно закупац, и у којем ће поименце бити наведена сва примања и издавања.

Чл. 5.

Према закону о таксама мора сваки годишњи извештај бити снабдевен таксеном марком од пола динара, а сваки приложени цртеж, као и остали прилози, таксеном марком од 20 парара.

Чл. 6.

Ако који рударски повластичар или закупац има више засебних повластица, или поред рударске повлас-

тице има још и каква искључиви истраживања, онда ће годишње извештаје си свима прилозима поднети засебно за сваку повластицу и свако искључиво истраживање. Исто ово вреди за искључиве истраживаче, ако имају више засебних искључивих истраживања.

РБр. 165.

31. јануара 1903, год.
у Београду.

Министар
народне привреде,
Љуб. Новаковић с. р.

Либонски Н. фуд

IV.

РАСИЈС

ИСКЉУЧИВИМ ИСТРАЖИВАЧИМА, О ПОДНАШАЊУ ИЗВЕШТАЈА

Правилима за поднашање годишњих извештаја стављено је у дужност и искључивим истраживачима да најдаље на три месеца по свршетку сваке календарске године подносе извештаје с потребним статистичким подацима о раду својем у дотичној години. Како се међутим ово досад од искључивих истраживача није тражило, него су они извештаје о својем раду подносили само, уз молбе за продужење искључивих истраживања, и како се чл. 80. руд. зак. и ови извештаји називају годишњи извештаји, то се налазим побуђен, на основи чл. 1., а у вези с чланом 37., 84., 112. и 120. руд. зак., издати следећу наредбу:

Искључиви истраживачи имају да подносе двојаке извештаје: 1.) на основи чл. 81., а у вези с чл. 37., 112. и 120 руд. зак., имају и они, као и рударски повластичи, да подносе извештаје о раду у појединачним календарским годинама, па ма колики он био; 2) на основи пак чл. 30. руд. зак. имају да подносе извештаје о раду за време од кад им је издато, односно продужено, искључиво право истраживања, па док им не истече годишњи рок. Први су извештаји потребни ради годишњег прегледа свега рударског рада у земљи и ради прикупљања података за општу рударску статистику; они не се састављати према Правилима за поднашање годишњих извештаја, прописаним мојим решењем од 31. јануара ов. године РБр. Ч66, у колико се ова и на њих односе. Други су извештаји саставни делови молбе за продужење ис-

кеључивих истраживања; према томе они имају поглавито да изнесу „да је истраживање приљежно, правилно и непрекидно вршено“ и да докажу „потребу за продушење искључивог истраживања“ (чл. 30. руд. зак.), те се тога у њима није ни потребно износити све статистичке и остале детаље, који се за прве извештаје траже.

РБр. 166.

31. јануара 1903. год.
у Београду.

Министар
народне привреде,
Љуб. Новаковић с. р.

ПРАВИЛА

О ХЕМИЈСКОЈ ЛАБОРАТОРИЈИ РУДАРСКОГ ОДЕЉЕЊА

Члан 1.

Рударска хемијска лабораторија саставни је део рударског одељења и према томе ће се у њој проводити вршити анализе и опити из области рударства и рударске индустрије.

Члан 2.

Рударска хемијска лабораторија стоји под управом и надзором рударског одељења, а њом рукује, чини предлоге за унапређење њено, и за њен инвентар одговара рударски хемичар, који врши и сви радове који се лабораторији службено уpute.

Члан 3.

Рударски хемичар и сви чиновници рударског одељења имају право по претходној пријави радити у рударској лабораторији из сопствених добуда, ако би им тај рад био потребан ради објашњења њихових специјалних радова, каквих научних питања, или питања од општег значаја, али су и у томе случају дужни придржавати се ових правила.

Овакве радове могу у овој лабораторији вршити и лица изван рударског одељења, али само по најочитоме одобрењу министра народне привреде.

Члан 4.

Сви службени радови у рударској лабораторији, било да се врше по потреби државној или приватних лица, предузећа се једино по наредби рударског одељења. Приватна лица, која би желела да им се каква анализа изврши у овој лабораторији, имају се у томе циљу обратити молбом рударском одељењу, у молби тачно изложити шта траже, и унапред или по позиву рударског одељења у одређеном року положити таксу, која се овим правилима прописују, и која ће се наплаћивати у корист државне касе. За приватне потребе никаква се анализа не смештити без одобрења рударског одељења и наплате таксе по овим правилима.

Члан 5.

Све пробе руда, копова и топионичких продуката, анализане по наредби рударског одељења, чуваће се под печатом рударског одељења шест месеци за случај да се укаже потреба поновног испитивања.

Члан 6.

За евидентију рада у лабораторији служи „књига анализа хемијске лабораторије рударског одељења“, у коју ће се по правилу заводити сви радови, извршени у овој лабораторији, и то службени одмах по свршетку, а радови по чл. 3. ових правила ако их дотична лица спреме за штампу или у извештају поднесу рударском одељењу. При публикацији ових радова мора се напоменути, да су извршени у хемијској лабораторији рударског одељења.

Члан 7.

Књига анализа хемијске лабораторије јавна је, и рударска је лабораторија дужна ставити је на располажење свакоме који то затражи.

Члан 8.

Такса за хемијске аналитичне радове, извршене у рударској хемијској лабораторији, ова је:

I. Општи део.

1. за делимичну квалитативну анализу простих тела	2—5 дин.
2. за целокупну квалитативну анализу простих тела	5 „
3. за целокупну квалитативну анализу ређих тела	6—15 „
4. за квантитативно одређивање једног састојка у опште	5 „

5. за квантитативно одређивање ређег са стојка или таквог који се теже одређује	10—20	дин.
6. за квантитативну анализу простих тела	20—50	"
7. за квантитативну анализу ретких сле- мената	20—50	"
8. за квантитативну анализу комплико- ваних тела	20—50	"

II. Специјални део.**а) Гуриво (камени и мрки угљ, кокс и пресети).**

9. за одређивање воде	3	"
10. за одређивање пепела	3	"
11. за одређивање укупне количине сум- пора	5	"
12. за одређивање топлотног ефекта по Berthier-y	10	"
13. за елементарну анализу са одређива- њем количине пепела и воде (влаге)	18	"
14. за пробу коковања каменог угља	3	"
15. за цеоукупну квантитативну анализу	25	"
16. за одређивање фосфора	8	"

б) Графит.

17. за одређивање угљеника и пепела	5	"
18. за целоукупну квантитативну анализу	36	"

в) Руда.

19. за одређивање укупне количине гвожђа	3	"
20. за одређивање гвожђа-оксидула	4	"
21. за одређивање хрома у његовим ру- дама	6	"
22. за одређивање цинка, мангана, олова, бакра и живе	5	"
23. за одређивање кобалта и никла у њи- ховим рудама	10	"
24. за квантитативно одређивање сребра	5	"
25. за квантитативно одређивање злата	6	"
26. за квантитативно испитивање сировог петролеума	20—50	"

г) Глина, цемент, тресква и ватростални минерали.

27. за квантитативно испитивање трескве: бакарне, оловне и из високих пећи	40—50	"
28. за испитивање глине односно нетоп- љивости у ватри	5	"
29. за квантитативно испитивање цемента	25—50	"

30. за квантитативну анализу магнезита, кречњака, доломита, кварца, кварцитног шкриљца, глине, лапора, каолина и т. д. 20—50 „

д) Топионички продукти.

31. за одређивање укупне количине угљеника у гвожђу	10 „
32. за одређивање графита у сировом гвожђу	10 „
33. за одређивање алуминијума, никла, волфрама, хрома и т. д. у гвожђу и челику	10 „
34. проба сребра	3 „
35. проба злата	4 „
36. квантитативна анализа сировог или рафинисаног: бакра, олова, антимона, визмута, цинка или никла	30—50 „
37. дестилациона проба живе	10 „
38. испитивање пробе за позлату и посребрење	3—4 „

б) Воде (речне, за паше и минералне).

39. за квалитетивну анализу воде без обзира на ређе састојке	5—15 „
40. за квантитативну анализу воде у опште	20—60 „
41. за квантитативну анализу воде са одређивањем ретких састојака	150—400 „
42. за одређивање тврдоће код воде	5 „

в) Фабрички продукти:

43. за одређивање количине соде, амонијака, натријум хидрата, као и соне и сумпорне киселине, сирнетне есенције и т. д.	5 „
44. за квантитативно испитивање олова сулфата (Bleeweiss)	5 „
45. за квантитативно испитивање минијума	10 „
46. за квантитативно испитивање плавог камена на слободну киселину и гвожђе	7 „
47. за испитивање уља за осветљење и мазање машина (целокупна анализа)	6 „

Члан 9.

Рударско ће одељење на захтев приватних лица издавати уверења о извршеним анализама и оверавати преписе из „књиге анализа хемиске лабораторије.“

РБр. 2039.

31. октобра 1903 год.

у Београду,

Министар

народне привреде,

Тод. Петковић с. р.

Метална и угљена пијаца

МЕСЕЦА ОКТОБРА 1908. ГОДИШЊИЧАР
ев пакетаја В: Фолђар ј. пр. Ђур. Ђаковића.

Нотирања су била на металној пијаци скоро целог месеца једна и иста. Тако последњих дана осетила се већа живљаност у пијаци бакра.

Гвожђе. — Ситуација — „аустро-угарске“ пијаце гвожђа није се ни прошлог месеца побољшала. Унутрашња домаћа политика узрок је у опште неповољним индустриским односима, па ни углед на немачку поправку пијацу гвожђа није помогао. Поред све велике радиности великих фабрика ипак је проодња врло слаба, док међу тим ценз гвожђа почеле су се пењати услед дејства картила гвожђа. Шипкасто гвожђе прутурено је ове год. до августа месеца 1.450.000 q а то је за 465.000 q мање но за исто време прошле године. Томе је узрок слаб посао у машинској индустрији. Потрошња тргера износи ове год. до августа месеца 709.000 q. докле је она пр. год. за то врме износила 860.000 q. Но локално узев, излази на неким местима, прбрђа већа но пр. год. као на пр. у Чешкој, где је томе повода дало подизање нових етаблисмана за текстилну индустрију. За пијацу гвожђа најосетнији је артикал у плеху, који је потребан за машинску индустрију. До краја августа ове год. произведено је грубог плеха 264.000 q. докле је за исто време пр. год. ова производња износила 277.000 q. Али на супрот свему томе, настао је велики обрт у шинама, и ситном материјалу, који износи до авг. месеца 635.000 q. а 604.000 q. пр. г. чиме је дала повода повећана ратања на жељезницама. Цећа шипкастог гвожђа попада се за 2, а цена тргера за 1:50 до 2: кр. па 100 кгр. У последње време, експедоване су велике количине гвожђа лађом преко Аусига и Хамбурга за енглеске фабрике. И то је из Чешке отишло. Јавља се немачка утакмица аустро-угарском извозу за Румунију, који је нарочито у последње време појачан услед слабога промета у самој земљи; а картел обухватајуни само унутрашњи промет, оставља, свакоме произвољну слободу извоза. Горњо-шлеске фабрике покушавају, да са аустро-угарским одржу споразumno стапну цену у Румунији — У Пешти је овог месеца отворен нови велики гвоздени мост на Дунаву, који је искључиво од домаћег материјала израђен. Тежина овог гвозденог материјала износи 110.000 q, где само на ланце долази 44.000 q. То је највећи мост у Европи са једним отвором. Он је стао 11. милиона круна а рађен је пет година. — Преговори доно-аустријских фабриканата о узајамном споразуму, којим се тежи да се регулише сразмерно једнак посао и прбрђа, траје још и он ће се остварити у скоро на истим принципима, на којима већ постоји заједница чешких фабриканата.

У Немачкој се ипак показује извесна поправка пијаце. Докле је првог семестра извоз сирова гвожђа износио 48% продуције, дотле је он у августу већ на 41% сишао, али је продукција била знатно већа. — Пијаца сирова гвожђа још је тиха, јер створени синдикат тек од кратког времена дејствује. И лако је само то, да вишема фабрика, ван синдиката. — У Француској — слаба пијаца, јер је утицај бенглиских и немачких фабрика велики. — Енглеска пијаца поколебана Њујоршком берзом. — У Америци је предвиђани крах наступио, јер је са претеривањем продукције а опадањем промета наступио случај, да су велике фабрике обуставиле рад. Тако на крају месеца увидело се, да се треба у продукцији ограничавати, па се на томе и отпочело нешто. —

Банар. — Почетак је био у Лондону слаб; цена мала и тек око половине месеца пење се на 54.10.0 ф. шт. На један пут оде на 60.10.0 ф. шт. па паде на 59.0.0. Овом пењању приписује се узрок: штрајк у монтанском бецирку, сбустава рада у неким рудницима. Рачуна се, да потребе у Европи нису за дugo подмирене. Полумесечна статистика показује 11.956 т увоза, а 12.595. т извоза и готовину у 14.615 т. — При крају месеца нотиран је Standard 59.50 ф. шт., Tongh са којим 62.10.0 до 63 ф. шт., best select 64.10.0 до 65 ф. шт. — У Америци — није било осбитог промета; а то су види и из мањег извоза. — У Немачкој — нотиран Mansfeld 123 до 127 м.; при крају месеца 130—133 м. — У Аустрији — при крају месеца: Lake superior Hecla 155 кр., american Electrobars 125 кр. вљане плоче 146 кр., изливци 140 кр.

Олово. — За првих 9 месеци узвежено је у Лондон 173.519 т, а за исто време пр. год. 176.128 т. Нотирано је при крају месеца: english pig сртотоц 11.7.6 до 11.10.0 ф. шт., spanish lead 11.3.9. до 11.5.0 ф. шт. — у Аустрији 33.75 кр.

Цинк — мало је тражен. Нотиран је: 20.15.0 до 21 ф. шт. за шлеске сорте. Увоз у Лондону износно је за првих 9 месеци 62.276 т, а 69.736 пр. год. за исто време. — У Германији Шлезији било је боље. За новембар и децембар тражен по 41, 25 до 41,50 мар.

Калј — је отпочео као и други метали, у почетку са слабом пијациом па је после пошао на боље. Straits — отпочео са 115.0 до 115.7.6 ф. шт. и завршио са 118.5.0 ф. шт. У Аустрији ја била пијацица са почетка тиха, а тек при крају месеца живахнула. Почетна цена 270 кгр. од 1 кр. лотерала је до 288 кр. За новембар су закључци 290 кр., а за јануар идуће год. 291 кр.

Антимон — у Лондону је у цени попустио за 1 ф. шт. и нотира се 25 до 26 ф. шт. — У Аустрији иста пијачна тенденција. Нотиран 55, 75 р. — каса Беч.

Жива — је имала цену у Лондону 8.7.6. ф. шт. на I флашу. За првих 9 месеци узвежено је 33.8.0 флаша, а пр. год. за исто време 32. 538, а извежено 14.967 флаша (16.503 пр. год) — У Аустрији је био жив обрт са идриском живом са ценом 8.7.6 ф. шт. за 1 флашу или 24. 10. 0. ф. шт. од 100 кгр. Отешло је доста и у прекоморску експедицију.

Сребро — је напредовало у пењању цене — у главноме због веће куповине за индиски рачун и филипине. Почекло је са 27⁸/16 д и достигло 28⁸ и д — да опет удари у натраг. На закључку 27¹⁰ и д.

У Белгији се припрема образовање једног угљеног синдиката, који има да регулише продукцију и цене. Пијацица је јака. Ситан угљ нотиран по 11 фр., машински угљ 13 фр., руднички угљ 15 фр., за гориво кућевно 20—22 фр., а боље сорте 30 до 32 фр. Кокс је нотиран до краја године 18 до 20 фр. Енглеска пијацица — слаба. Цена обичном угљу остала је иста, закућевно гориво повишена је за 1 ш. од 1 т. У промету су највише: машински и ковачки угља. —

Угљ, — У Аустрији се осетила већа живахност на пијаци угља. У Белгији је пијацица јака. Ситан угљ нотиран по 11 фр., машински 13 фр., руднички по 15 фр. У Енглеској је пијацица слаба.

Kam.